

Бутковський

Петро Олександрович

(1801 - 1844)

доктор медицини,
професор Харківського університету,
засновник вітчизняної психіатрії

Медичний факультет Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна був створений одночасно із заснуванням університету у 1805 році. І це робить медичний факультет одним із найстаріших медичних вищих навчальних закладів України та Східної Європи.

*Ще на початку свого існування на медичному факультеті працювало багато видатних учених. Одним із таких учених у галузі психіатрії був професор університету **Петро Олександрович Бутковський** - автор першого вітчизняного підручника з психіатрії, перший професор «науки про душевні хвороби» і перший її офіційний викладач. Він був прихильником природничо-наукових поглядів та здійснив значний вклад у загальну психопатологію.*

82486

МЕДИЦИНСКИЙ ФАКУЛЬТЕТЪ

ХАРЬКОВСКАГО УНИВЕРСИТЕТА

за первые 100 лѣтъ его существованія

(1805–1905).

I. Исторія факультета.

II. Историческіе очерки кафедръ.

III. Биографическій словарь профессоровъ
и преподавателей.подъ редакціей
проф. И. П. Сковорода и Д. И. Багалъя.

Издана Университетомъ.

ХАРЬКОВЪ.

Типографія «Печатное Дѣло» въ К. И. Голубина, Блаженнаго-л. 5.
1905–1906.

XXIII.

Кафедра хирургической патологии.

Бутковский, Петръ Александровичъ, изъ духовнаго званія, родился въ 1800 году. По окончаніи курса въ 1823 г. въ медико-хирург. Академіи со званіемъ лѣкаря по мед. части второго, а по ветеринарной части 3-го отдѣленія, Б. служилъ съ 16-го августа 1823 г. по 18 апр. 1833 г. военнымъ врачомъ (сперва ординаторомъ въ Абескомъ военномъ госпиталѣ, затѣмъ съ 26-го февр. 1825 г. опредѣленъ старшимъ лѣкаремъ въ 23-ю артиллерійскую бригаду; 15 окт. 1827 г. прикомандированъ ординаторомъ въ Выборгскій военный госпиталь; 30-го марта 1831 г. утвержденъ ординаторомъ Выборгскаго военного госпиталя). 24-го дек. 1832 года Б. утвержденъ докторомъ медицины, 28-го іюня 1834 г. избранъ членомъ и корреспондентомъ С.-Петербургскаго общества русскихъ врачей, 15-го ноября 1834 г. утвержденъ г. министромъ народнаго просвѣщенія ординарнымъ профессоромъ въ Харьковскомъ университетѣ по кафедрѣ хирургіи и наукъ о душевныхъ болѣзняхъ, а 8-го мая 1837 г. перемѣщенъ г. министромъ народнаго просвѣщенія на кафедру частной патологии и терапіи, со включеніемъ душевныхъ болѣзней.

Кромѣ своего предмета преподавалъ, по постановленію совѣта университета, студентамъ 3-го курса фармакологию съ начала 18³⁶/₃₇ по 13 апрѣля 1838 академ. года, а въ 18³⁹/₄₀ акад. году фармакологию, рецептуру и діететику и завѣдывалъ фармакологическимъ кабинетомъ.

21-го ноября 1844, состоя на службѣ, скончался.

Печатные труды: 1. Начертаніе частной патологии и терапіи. 2 части. Харьковъ 1841 г. 2. *Diatribe isagogica de statu medicinae hodierno deque erigendo artium systemate nozologico morborum ad chirurgiam spectantium.* Рязь на торж. актъ 1835 г.

Проф. К. Георгіевскій.

Медицинский факультет Харьковского университета за первые сто лет его существования (1805-1905) / Харьковский университет ; под ред. проф. И. П. Сковорода и проф. Д.И. Багалая. – Харьков : Типография «Печатное дело», 1905-1906. – V, 471, 314, XVI с. : ил.

<http://escriptorium.univer.kharkov.ua/handle/1237075002/2138>

Біографія:

- Петро Олександрович Бутковський народився у 1801 році в родині священика у Смоленській губернії. Його дитячі роки пройшли у Харкові. Після закінченні Греко-латинської колегії у Харкові вступив до Петербурзької медико-хірургічної академії (1818), яку закінчив у 1823 році.
- П.О. Бутковський протягом 10 років служив військовим лікарем, а у вільний від служби час займався лікарською практикою серед цивільного населення. У цей період він виявив глибокий інтерес до вивчення психіатрії.
- У 1830 р. подав на захист дисертацію латинською мовою на тему: "О нарушениях психической жизни вообще".
- Після захисту дисертації у 1832 р. отримав ступінь доктора медицини.
- У 1833 році Петро Олександрович залишає службу військового лікаря, щоб підготувати до видання свою роботу, яка вийшла у 1834 р. під назвою "Душевные болезни, изложенные сообразно началам нынешнего учения психиатрии в общем и частном, теоретическом и практическом содержании". Це був перший у Російській імперії підручник з психіатрії. У цьому ж році він затверджений на посаду професора Харківського університету.
- У 1834 році Петра Олександровича було обрано членом-кореспондентом Петербурзького товариства російських лікарів. І цього ж року його було затверджено ординарним професором Харківського університету по кафедрі хірургії та науки про душевні хвороби.
- З 1837 року додатково почав викладати приватну патологію і терапію, в тому числі фармакологію, рецептуру, завідував фармакологічним кабінетом. Робота П. О. Бутковського у Харківському університеті стала періодом його великої творчої діяльності.

- Високі успіхи в науковій та викладацькій діяльності у 1838 році П. О. Бутковського були відзначені попечителем Харківського навчального округу і в цьому ж році він був підвищений в колезькі радники.
 - У 1839 році за поданням Міністра народної освіти за відмінну і старанну службу в університеті отримує монарше благовоління, а у 1840 році його відзначають Відзнакою «15 років бездоганної служби».
 - В останні роки життя працював над посібником з викладання приватної патології і терапії, продовжував читати курс душевних хвороб, який викладав протягом 10 років роботи в Харківському університеті, і готував до перевидання «Душевные болезни ...».
 - Помер П. О. Бутковський 21 листопада 1844 року.
-

Професору П. О. Бутковському належать такі роботи: 1) «Подробное и основательное наставление к распознаванию и лечению геморроидальной болезни, сост. по сочинениям Ray, Гизе и пр.» (СПб, 1830); 2) «De vitae psychicae anomalia generatim»; diss. D. Med. (Abo, 1832); 3) «Душевные болезни, изложенные сообразно началам нынешнего учения психиатрии в общем и частном, теоретическом и практическом содержании» в 2 ч. (СПб, 1834); 4) «Diatribae isagogica de statu medicinae hodierno deque creando aptiori systemate nosologico morborum, ad chirurgiam spectantium» (Харьков, 1835); 5) «Diatribae isagogicae de statu pathologiae hodierno etc.» — речь, произнесённая в Харьковском университете 30 августа 1835 года; 6) «Начертание частной патологии и терапии человеческих болезней, изд. для руководства в преподавании», 2 ч. (Харьков, 1840) та інші. Крім того, він опублікував кілька перекладів наукових робіт з іноземних мов.

Коли у 1833 році П. Бутковській пішов у відставку, він присвятив себе приватній медичній практиці і підготовці підручника про душевні хвороби. Цей підручник вийшов друком у Санкт-Петербурзі у 1834 р. Складався підручник з двох томів, загальний обсяг яких склав 318 сторінок. На той час це була дуже значна праця.

У передмові, звертаючись до читача, він говорить про те, що спонукало його написати цю працю. Вчення про душевні хвороби на початку ХІХ століття обмежувалося мізерними, емпіричними положеннями. Психічно хворі люди, подібно важким злочинцям, містилися у в'язницях і гамівних будинках, скуті ланцюгами. За короткий період у Франції та Німеччині було відкинуто жорстоке, тюремне утримання психічно хворих. Стверджувалося гуманне ставлення до них. Автор пише: «Мне казалось, что потребность в сочинении, сообразном нынешнему состоянию психиатрии, наиболее ощутительна у нас. Наблюдения, сделанные мною в продолжение десятилетних практических занятий на службе, убедили меня в преимуществе системы, которой я следовал при начертании душевных болезней».

ПРЕДУВЪДОМЛЕНІЕ.

Обширный домъ лишенныхъ ума представляетъ разительное зрѣлище для чувствъ и мыслей шрогательныхъ сердець. Спросаши, сіи идолы человѣческой слабости, управляющъ рулемъ и въ сей пучинѣ, подобно какъ на океанѣ большаго свѣша. Гордость, мщеніе, самолюбіе, суестьность, корыстолюбіе и всѣ психическія волненія, потрясающія душу человѣка въ обыкновенномъ бышуге, обнаруживаются и здѣсь въ чрезвычайной силѣ. Мстительный умоляетъ, чтобы огонь низпалъ съ небесъ для испребленія враговъ его, а мнимый полководецъ, по безразсуднымъ и дерзкимъ планамъ своимъ, думаетъ полсвѣша разрушить мечемъ. Одинъ мечтаетъ, что онъ боговдохновенный, Свяшымъ Духомъ преисполненный и предполагаетъ исправить свѣшъ въ моральномъ опшошеніи; другой бѣснуемый, подверженный уже всѣмъ мученіямъ ада, въздыхаетъ, опчаевается проклиная небо, землю и собственное свое бышіе. Одинъ въ дерз-

А 203
ДУШЕВНЫЯ БОЛѢЗНИ,

ИЗЛОЖЕННЫЯ

СООБРАЗНО НАЧАЛАМЪ НЫНѢШНЯГО УЧЕНІЯ

ПСИХІАТРИИ

въ общемъ и частномъ, теоретическомъ и
практическомъ содержаніи

Докторомъ Медицины

Петромъ Бутковскимъ.

ЧАСТЬ ПЕРВАЯ.

Non est in medico semper, relevetur ut aeger:
Interdum docta plus valet arte malum.

САНКТ-ПЕТЕРБУРГЪ

ВЪ САНКТ-ПЕТЕРБУРГѢ ПЕЧАТАНО ВЪ ТИПОГРАФІИ И. ГЛАЗУНОВА.

1854.

ДУШЕВНЫЯ БОЛѢЗНИ,

ИЗЛОЖЕННЫЯ

СООБРАЗНО НАЧАЛАМЪ НЫНѢШНЯГО УЧЕНІЯ

ПСИХІАТРИИ

въ общемъ и частномъ, теоретическомъ и
практическомъ содержаніи

Докторомъ Медицины

Петромъ Бутковскимъ.

ЧАСТЬ ВТОРАЯ,
Содержащая описаніе болѣзней въ особенностяхъ.

De hoc multi multa, omnes aliquid, sed
nemo satis.

САНКТ-ПЕТЕРБУРГЪ.

ПЕЧАТАНО ВЪ ТИПОГРАФІИ И. ГЛАЗУНОВА.

1854.

ЧАСТЬ ПЕРВАЯ.

О жизни вообще.

§ 1.

Природа, находящаяся въ безпрестанномъ движеніи, представляющъ неизмѣримое пространство жизни, никогда не останавливающейся и сопровождаемой всегдашнимъ измѣненіемъ вещей. Она обнаруживается безконечнымъ, самодвижимымъ орудіемъ (organismus), которое подъ видомъ единства представляющъ заключенное въ себя цѣлое, а подъ видомъ множества несмѣнное число частей и членовъ, содержащихся между собою, какъ средство и цѣль и дѣйствующихъ помощію обрѣтающейся въ нихъ жизни не только къ собственному своему подержанію, но и къ утверженію цѣлаго. Такимъ образомъ все, отъ малѣйшаго до величайшаго существа, состоитъ во взаимномъ дѣйствіи и зависимости. Организмъ, или организмъ представляетъ единство природы въ маломъ, а органъ есть членъ таковаго единства, который хотя по себѣ существуетъ, но будучи отдѣленъ отъ цѣлаго, неспособенъ поддерживать себя. По сему всякая часть

Бутковский П.А. Душевные болезни, изложенные сообразно началамъ нынѣшняго учения психіатрии в общем и частном, теоретическом и практическом содержании докторомъ медицины Петромъ Бутковскимъ. / П.А. Бутковский. - Санкт-Петербург: Типография И. Глазунова, 1854.

<http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/5721> (I часть)

<http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/5722> (II часть)

Проверено
ЦНБ 19с.

58

Центральна Наукова
БІБЛІОТЕКА при ХДУ
Інв. №

ИСТОРИЧЕСКІЯ СВѢДѢНІЯ

о

ДУШЕВНЫХЪ БОЛѢЗНЯХЪ.

I. Преданія древнѣйшихъ народовъ.

Душевные болѣзни вѣроятно существовали уже въ первобытномъ состояніи человека; ибо преданія Грековъ, Іудеевъ и другихъ народовъ свидѣтельствуютъ намъ, что они извѣстны были въ самой глубокой древности.

Мелампъ уже сынъ Амитаона и Агалаи, ^{До Рож. Хр. За 1482.} знаменитый по Медицинскому искусству въ древней Греціи, будучи психикомъ, замѣчаетъ слабительное дѣйствіе бѣлой чемерицы надъ козами, сѣдающими оную, наконецъ употребляетъ средство сіе въ сумашествіи, поразившемъ дочерей Царя Прета, за что Претъ сочелъ за него бракомъ съ одною изъ своихъ дочерей и отдаетъ ему третью часть Государства своего.

Herodoti historiarum lib. IX. c. 33.

Proetides implerunt falsis mugitibus agros.

Virgilius.

Орфей плѣнительными шонами своей 1283.

У І томі «Душевныхъ болезней», у розділі «Исторические сведения о душевныхъ болезняхъ» П.О. Бутковській представив на 38 сторінках численні літературні джерела, які охоплюють період з 1482 року до Різдва Христового і закінчуючи 1830 роком. Кожна з робіт супроводжувалася короткою характеристикою. Ця унікальна бібліографічна довідка не втратила свого значення для дослідників і сьогодні.

Бутковский П.А. Исторические сведения о душевныхъ болезнях / П.А. Бутковский // Душевные болезни, изложенные сообразно началамъ нынѣшняго учения психіатріи в общемъ и частномъ, теоретическомъ и практическомъ содержаніи докторомъ медицины Петромъ Бутковскимъ. Часть первая. - Санкт-Петербургъ, 1834. - I - XXXVIII. <http://ekhnuir.univer.kharkov.ua/handle/123456789/5720>

НАЧЕРТАНІЯ
№ 141 **ЧАСТНОЙ**
ПАТОЛОГИИ И ТЕРАПИИ
ЧЕЛОВѢЧЕСКИХЪ БОЛѢЗНЕЙ,

ИЗДАННОЕ

ДЛЯ РУКОВОДСТВА ВЪ ПРЕПОДАВАНІИ

П. О. Профессоромъ Императорскаго Харьковского Универ-
ситета, Докторомъ Медицины, Коллежскимъ Советникомъ

Петромъ Бутковскимъ.

*Stude, non ut plus aliquid
scias, sed ut melius.
A. Seneca. Epist. lxxxix.*

ЧАСТЬ ПЕРВАЯ,

СОДЕРЖАЩАЯ ВЪ СЕБѢ СКОПЛЕНІЯ, КРОВОТЕЧЕНІЯ,
НЕПРАВИЛЬНЫЯ ОТДѢЛЕНІЯ И ИСПРАЖНЕНІЯ И ВОСПАЛИТЕЛЬНЫЯ
РАЗДРАЖЕНІЯ.

ХАРЬКОВЪ,

Въ Университетской Типографіи

1841.

Центральна Наукова
БІБЛІОТЕКА при ХДУ
Інв. №

Васъ, юные друзья мои! имѣю счастье, по долгу
службы, наставлять въ правилахъ ученія спаси-
тельной медицины;—въ вашихъ умахъ и сердцахъ
я стараюсь, по мѣрѣ силъ и способностей мо-
ихъ, поселить истины врачебнаго искусства,
утвержденные тысячекратными опытами;—вамъ
и посвящаю подлежащій трудъ мой, утѣшая
себя надеждою, что изложенныя въ немъ настав-
ленія облегчатъ сколько нибудь нынѣшнія заплѣ-
ти ваши и послужатъ хотя слабымъ свѣтильни-
комъ на ожидающемъ васъ многотрудномъ попри-
щѣ врачеванія, гдѣ вы должны будете подвиза-
ться, какъ ревностные сыны Отечества, для
общаго блага драгоценной намъ Россіи, и въ ря-
дахъ воиновъ побѣдоносныхъ, и въ кругу мирныхъ
трудолюбивыхъ гражданъ ея.

Преданныйшій вамъ

П. Бутковскій.

У 1841 році вийшли друком перші два томи «Начертания частной патологии и терапии человеческих болезней». Ця праця була написана у дусі практичної медицини і отримала позитивні рецензії у ряді вітчизняних журналів. За ці високі творчі успіхи в науці П. О. Бутковський у 1842 році був нагороджений орденом Св. Анни 3-го ступеню, а у 1843 році отримав звання статського радника.

НАЧЕРТАНИЕ
ЧАСТНОЙ
ПАТОЛОГИИ И ТЕРАПИИ
ЧЕЛОВЕЧЕСКИХ БОЛЕЗНЕЙ.

ИЗДАННОЕ

ДЛЯ РУКОВОДСТВА ВЪ ПРЕПОДАВАНИИ

П. О. Профессоромъ Императорскаго Харьковского Университета, Докторомъ Медицины, Коллежскимъ Советникомъ

Петромъ Бутковскимъ.

Stude, non ut plus aliquid
scias, sed ut melius.
A. Seneca Epist. LXXXIX.

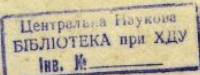
ЧАСТЬ ВТОРАЯ

СОДЕРЖАЩАЯ ВЪ СЕБѢ ВОСПАЛЕНИЯ
И ОРГАНОВЪ ЧЕЛОВЕЧЕСКАГО ТѢЛА.

ХАРЬКОВЪ,

ВЪ УНИВЕРСИТЕТСКОЙ ТИПОГРАФІИ.

1841.

Бутковский Петр. Начертание частной патологии и терапии человеческих болезней, изданное для руководства в преподавании П.О. Профессором Императорского Харьковского университета, Доктором медицины, Коллежским советником Петром Бутковским . Часть первая, содержащая в себе скопления, кровотечения, неправильные отделения и испражнения и воспалительные раздражения . - Харьков : В Университетской типографии , 1841 . - X , XXII , 382 , IV с.

<http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/10074> (I часть)

Бутковский Петр. Начертание частной патологии и терапии человеческих болезней, изданное для руководства в преподавании П.О. Профессором Императорского Харьковского университета, Доктором медицины, Коллежским советником Петром Бутковским. Часть вторая, содержащая в себе воспаления всех систем и органов человеческого тела . - Харьков : В Университетской типографии , 1841 . - 725 , (3) с.

<http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/10096> (II часть)

«...Планов много – хватило бы сил...»
К юбилею ректора Народной украинской академии В. И. Астаховой

Российско-Европейская Мануфактурная Компания 1824

Д. Ф. Черныш

Цунами – глобальная природная катастрофа

«...Планов много – хватило бы сил...»
К юбилею ректора Народной украинской академии В. И. Астаховой

После окончания трехлетнего обучения П. А. Бутковский поступил в медицинскую школу на казенном Санкт-Петербурге, где был «казенным воспитанником». После окончания в 1823 году он был произведен лекарем по медицинской части второго, а по петербургской — третьего отделения. В течение полутора лет П. А. Бутковский служил в военном походе в г. Мо. — там тогда находился полковник Толмачев. В сентябре

матери — П. А. Бутковский, который первым руководителем и учителем на лекции в Рязанском П. А. Бутковский первым в истории лекции имел в качестве руководителя группы «диспетчеры», которые проводили в 1950 году 2-й Всесоюзный конкурс.

При написании «Дневника белоглазых» П. А. Бутковский проводил с

Старый святой купец Сабуровый дом
(здесь здесь раскопаны гробницы
и урны Харапийской общности
кельменской культуры № 1)

Древние формы
элементарных образов
начали появляться у
нас примерно в XVII
и XVIII. Впервые
и, следовательно, с

У журналі UNIVERSITATES: Наука и просвещение у №1 за 2005 рік опублікована стаття присвячена П.О. Бутковському

Інтернет-посилання

- Петрюк П. Т., Петрюк А. П. Профессор П. А. Бутковский — основоположник научной и практической психиатрии в Украине (к 210-летию со дня рождения) // Психічне здоров'я. — 2010. — Вип. 2. — С. 79-86 <http://www.psychiatry.ua/articles/paper372.htm>
- Двирский А.Е. Естественно-научные воззрения и вклад в общую психопатологию профессора Харьковского университета П. А. Бутковского (К 175-летию преподавания и публикации первого руководства по психиатрии в России) https://psychiatr.ru/files/magazines/2011_03_scp_160.pdf
- Петрюк П. Т., Иваников Ю. В. Харьковский профессор П. А. Бутковский — основоположник научной психиатрии в Украине // История Сабуровой дачи. Успехи психиатрии, неврологии, нейрохирургии и наркологии: Сборник научных работ Украинского НИИ клинической и экспериментальной неврологии и психиатрии и Харьковской городской клинической психиатрической больницы № 15 (Сабуровой дачи) / Под общ. ред. И. И. Кутько, П. Т. Петрюка. — Харьков, 1996. — Т. 3. — С. 61-64 <http://www.psychiatry.ua/books/saburka/paper028.htm>
- Чуприков А. Имя из небытия https://zn.ua/SOCIUM/imya_iz_nebytiya.html